

Interesseorganisasjoners politiske påvirkning i kriser

~

I hvilken grad har næringslivets interesser fått gjennomslag når myndighetene i Danmark og Norge har fattet beslutninger under covid-19-pandemien?

Bacheloroppgave i statsvitenskap

Universitetet i Stavanger

Malin Setalid

Studentnummer: 250909

Kandidatnummer: 5535

Veileder: Ellen Ravndal

Lvert: 12. mai 2021

Antall ord: 8375

Sammendrag

11. mars 2020 erklærte Verdens helseorganisasjon (WHO) utbruddet av covid-19-viruset for en global pandemi. Danmark besluttet 11. mars 2020 å stenge ned landet og sende alle elever, studenter og offentlig ansatte hjem i to uker. 12. mars 2020 innførte Norge de mest inngripende tiltakene landet har hatt i fredstid. Hensikten med tiltakene var å bremse spredningen og beskytte befolkningen og folkehelsen mot en global, dødelig pandemi. Interesseorganisasjoner for næringslivet har fra begynnelsen av pandemien satt i gang omfattende arbeid for å redde flest mulig bedrifter og arbeidsplasser slik at konsekvensene blir minst mulig.

Interesseorganisasjoners deltakelse og påvirkning i politiske spørsmål er et fenomen som har blitt forsket på ved flere anledninger. Det mangler likevel betydelig data på i hvilken grad næringslivets interesser har blitt ivaretatt i kriser. Formålet med denne oppgaven er å belyse i hvilken grad næringslivets interesser har blitt ivaretatt når myndighetene i Danmark og Norge har fattet beslutninger under covid-19-pandemien. For å undersøke dette har det blitt gjort to case-studier på områdene «kompensasjonsordninger til næringslivet» og «stengte landegrenser». Ulike tiltak fattet av myndighetene og tilsvarende høringsinnspill fra interesseorganisasjonene for næringslivet, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Dansk Industri (DI), utgjør det empiriske grunnlaget i oppgaven.

Med bakgrunn i funnene kan vi observere at næringslivets interesser har fått gjennomslag i moderat til høy grad når myndighetene i Danmark og Norge har fattet beslutninger under covid-19-pandemien. Det er tydelig at interesseorganisasjonene har påvirket de endelige tiltakene ved å ta i bruk ulike påvirkningsstrategier i beslutningsprosessene. Ut ifra funnene ser vi at myndighetene har vektlagt næringslivets interesser når de har utformet kompensasjonsordningene. Myndighetene har i mindre grad tatt hensyn til næringslivets interesser når de har valgt å stenge landegrensene. Det observeres likevel her en forskjell mellom Danmark og Norge. Det omfattende arbeidet til interesseorganisasjonene har uten tvil sørget for at konsekvensene av pandemien vil bli mindre enn de ville blitt dersom de hadde holdt seg utenfor beslutningsprosessene.

Forord

Tre år som statsvitenskapsstudent ved Universitetet i Stavanger er over og avsluttes med denne bacheloroppgaven. Det har vært tre lærerike, utfordrende, kunnskapsrike og fantastiske år. Disse tre årene har gitt meg betydningsfull kompetanse innenfor et utrolig spennende fagfelt. Det har vært givende å avslutte bachelorgraden med å skrive denne bacheloroppgaven i samarbeid med Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) sitt regionskontor i Rogaland om et tema og område som interesserer meg.

Tusen takk til min veileder Ellen Ravndal som har bidratt med høy faglig kompetanse og uvurderlig hjelp med arbeidet av denne oppgaven. Alle de gode veiledningene og den generelle tilgjengeligheten har vært verdifull i denne perioden.

En stor takk må rettes til Erik Lundeby fra NHO. Uten hans behjelpelighet med innhenting av dokumenter og data ville ikke denne oppgaven noe av.

I tillegg vil jeg takke for all hjelp, motivasjon og ekspertise fra Sigurd Ur hos NHO Rogaland. Det har vært berikende. Uten den driven og hjelpen han har bidratt med, både i forbindelse med bacheloroppgaven min og som praksisstudent hos NHO Rogaland ville ikke utbytte jeg sitter igjen med etter disse tre årene vært det samme.

Jeg vil også takke jentekollektivet på Storhaug for å være en trygg havn når det stormet som mest. Uten dere ville ikke studentlivet i Stavanger vært det samme. En stor takk må rettes til dere der hjemme – uten deres støtte ville jeg aldri vært her jeg er i dag.

Håper du finner oppgaven spennende!

Stavanger, mai 2021

Malin Setalid

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	II
FORORD	III
1. INNLEDNING	1
1.1 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	1
1.2 OPPGAVENS STRUKTUR.....	2
2. TEORI	3
2.1 BEGREPSAVKLARING	4
2.2 BESLUTNINGSPROSESSER OG BESLUTNINGSMODELLER	5
2.3 TEORETISK RAMMEVERK: TESEN OM POLITIKKENS ALLMENNGJØRING	6
Allmenngjøring.....	6
Alliansebygging.....	6
Pluralisme og kommunikasjonssamfunnet	7
Korporatisme og lobbyisme	9
2.4 TIDLIGERE FORSKNING	11
2.5 OPPSUMMERING AV TEORETISK RAMMEVERK	12
3. PRESENTASJON AV METODE	13
3.1 STRUCTURED FOCUSED COMPARISON	13
3.2 METODEREFLEKSJON.....	14
4. EMPIRI	15
4.1 KOMPENSASJONSORDNINGER	16
4.2 STENGTE LANDEGRENSER.....	19
5. ANALYSE	22
5.1 KOMPENSASJONSORDNINGER	22
Allmenngjøring.....	22
Alliansebygging.....	22
Direkte påvirkning av representanter	23
Korporatisme og lobbyisme	23
5.2 STENGTE LANDEGRENSER.....	24
Allmenngjøring.....	24
Alliansebygging.....	24
Direkte påvirkning av representanter	25
Korporatisme og lobbyisme	25
6. DISKUSJON	26
7. KONKLUSJON	29
7.1 FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	29
LITTERATURLISTE	30
VEDLEGG I: OVERSIKT OVER DOKUMENTER	34

1. Innledning

11. mars 2020 erklærte Verdens helseorganisasjon (WHO) utbruddet av covid-19-viruset for en global pandemi. Pandemien spredte seg raskt til hele verden og betegnes som en internasjonal krise. Privilegerte land som Norge og Danmark har tidligere kunne observere kriser på avstand – ikke denne gangen. Danmark besluttet 11. mars 2020 å stenge ned landet og sende alle elever, studenter og offentlig ansatte hjem i to uker. 12. mars 2020 innførte Norge de mest inngripende tiltakene landet har hatt i fredstid. Hensikten med tiltakene var å bremse spredningen og beskytte befolkningen og folkehelsen mot en global, dødelig pandemi.

Covid-19 har snudd samfunnet opp ned. Næringslivet er en stor del av samfunnet som har varslet betydelige konsekvenser som følge av pandemien. Økonomien i flere land har stupt, virksomheter sliter og andelen permitterte og arbeidsledige har økt. Et hav av bedrifter har opplevd en total disrupsjon av virksomhetens kjernevirksomhet og derfor vært nødt til å gjennomføre omfattende permitteringer eller i verste tilfelle gått konkurs. Disse konsekvensene er uheldig for hele samfunnet.

Interesseorganisasjoner for næringslivet har fra begynnelsen av pandemien satt i gang omfattende arbeid for å redde flest mulig bedrifter og arbeidsplasser. Videre følger en studie av to skandinaviske land – Danmark og Norge. Oppgaven analyserer beslutningsprosessen bak tiltakene myndighetene har kommet med under pandemien. Oppgavens formål er å finne ut i hvilken grad næringslivets interesser har blitt ivaretatt når myndighetene i Danmark og Norge har fattet beslutninger, og dermed forstå hvilken betydning denne prosessen har hatt for de endelige beslutningene. Hvilke hensyn har blitt tatt i utarbeidelsen av disse tiltakene og hvilke konsekvenser har dette fått for de endelige tiltakene, dermed også næringslivet og samfunnet?

1.1 Problemstilling og avgrensning

Oppgaven avgrenses til å ta utgangspunkt i næringslivet og hvordan næringslivets interesser har blitt ivaretatt i beslutningene fattet av nasjonale myndigheter under covid-19-pandemien. Den overordnede problemstillingen følger naturlig:

I hvilken grad har næringslivets interesser fått gjennomslag når myndighetene i Danmark og Norge har fattet beslutninger under covid-19-pandemien?

Oppgaven avgrenses ytterligere ved å ta utgangspunkt innspillene til to interesseorganisasjoner for næringslivet i Danmark og Norge - Dansk Industri (DI) og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). En videre avgrensning skjer ved å fokusere på to områder: «kompensasjonsordninger til næringslivet» (heretter referert til som kompensasjonsordninger) og «stengte landegrenser».

Undersøkellesperioden for oppgaven er mars 2020-mars 2021. På området kompensasjonsordninger blir det tatt utgangspunkt i den danske regjeringens *midlertidige kompensasjonsordning for selvstendige og virksomheters faste utgifter*, som gjaldt i perioden mars 2020-juni 2020 og den norske regjeringens *første kompensasjonsordning til bedrifter*, som gjaldt i perioden mars-mai 2020. På området stengte landegrenser er ikke oppgaven avgrenset til å gjelde bestemte tiltak, men en generell gjennomgåelse av graden av nedstengninger. Oppgaven tar utgangspunkt i tilhørende innspill fra DI og NHO fra samme periode.

1.2 Oppgavens struktur

Kapittel 2 gir en teoretisk gjennomgang av interesseorganisasjoners deltakelse i politiske beslutningsprosesser. Etterfulgt av en redegjørelse av tidligere forskning for å tydelig plassere oppgaven i en større forskningssammenheng. I kapittel 3 presenteres metoden som er blitt anvendt i oppgaven og noen refleksjoner rundt denne. Kapittel 4 gir en introduksjon til oppgavens empiriske grunnlag – de ulike tiltakene fattet av myndighetene, samt innspill fra de valgte interesseorganisasjonene. I kapittel 5 analyseres tiltakene og innspillene opp mot det teoretiske rammeverket. I kapittel 6 brukes analysen for å diskutere hvordan næringslivets interesser har blitt ivaretatt i beslutningene fattet av myndighetene under covid-19-pandemien. I kapittel 7 konkluderes det med at myndighetene har vektlagt næringslivets interesser når de har fattet beslutninger under pandemien. Det observeres likevel forskjeller både mellom de to områdene og de to landene. Til slutt gis noen anbefalinger for videre forskning.

2. Teori

Sitatet etter Stein Rokkan: «Stemmer teller, men ressurser avgjør» skulle vise seg å bli et verdenskjent sitat og barnelærdom for en hel generasjon statsvitere. Ifølge Rokkan (1966) var Stortinget svakt og de største beslutningene ble tatt ved forhandlingsbordet hvor interesseorganisasjoner møtte regjeringens utsendinger (Rommetvedt, Thesen, Christiansen & Nørgaard, 2013: 458). Lignende tendenser ble observert i Danmark. Folketinget opplevde et parlamentarisk kapasitetsproblem på bakgrunn av økt kompleksitet i beslutningstakingen (Rommetvedt et al., 2013: 458). Antagelsen om at parlamentene hadde en stor nedgang i moderne tid var det bred enighet om. «Stemmer teller når det gjelder personvalg i styrende organer, men det er andre ressurser som avgjør den faktiske politiske linje som de ansvarlige myndigheter til enhver tid følger» (Rokkan, 1987, sitert i Rommetvedt, 2017a: 14). Med andre ord, det som i realiteten avgjorde beslutninger var interesseorganisasjonenes ressurser, slik som makt, faglig kompetanse og andre forhold. Konsekvensen av dette belyses i NOU 2004: 25:

Ressurssterke medlemsorganisasjoner i privat sektor er i stand til å påføre samfunnet betydelige kostnader gjennom streik, kapitalflukt eller stans i vareleveranser. Folkevalgte beslutningstakere vil derfor vegre seg mot å treffe vedtak som i vesentlig grad avviker fra organisasjonens interesser (NOU 2004: 25: 4).

Ved at folkevalgte beslutningstakere vegrer seg mot å treffe vedtak som i vesentlig grad avviker fra interesseorganisasjoners interesser kan man stille seg spørsmålet om hvem som har den reelle makten i samfunnet. Til tross for at det var temmelig stor enighet (blant makthaverne selv) om hvordan maktforholdene hadde forskjøvet seg: fra Stortinget og til forvaltningen og organisasjonene (Rommetvedt, 2017a: 14), sendte Norsk Arbeidsgiverforening (nå Næringslivets Hovedorganisasjon) på samme tid ut andre signaler. De hevdet at direkte kontakt med regjeringen, stortingsgrupper og partiorganisasjoner var blitt en stadig viktigere arbeidsoppgave for deres organisasjon. Stortinget og de folkevalgte var blitt et viktig knutepunkt for organisasjonene og deres deltakelse- og påvirkningsmuligheter. Forskere fant lignende funn i Danmark. «Later studies indicate that the Norwegian Storting and the Danish Folketing have maintained their strong positions in recent decades» (Rommetvedt et al., 2013: 459). I årene etter Rokkans utsagn, fikk det danske Folketinget på lik linje som Stortinget en større betydning.

2.1 Begrepsavklaring

Hvilke begrepsdefinisjoner som velges i en oppgave avgjør hva som sees etter i forskningen. På den måten er begrepsdefinisjoner en sentral del av forskningsprosessen. Begrepsavklaringene under er valgt av hensyn til oppgavens formål.

Beslutningsprosess og beslutningstaking: Beslutningsprosessen er ordet som brukes for å beskrive hele spekteret av handlingsmønstre i forkant av en beslutning. Beslutningstaking – det å fatte beslutninger – handler om å velge mellom ulike alternativer for å løse et problem. Beslutningen eller avgjørelsen kan sees på som det endelige utfallet som følger av beslutningsprosessen (Enderud, 2003).

Beslutningsmodell: En beslutningsmodell er en beskrivelse av vesentlige trekk ved en beslutningsprosess og en beslutningssituasjon. Ved valg av en beslutningsmodell, velges en bestemt måte å utforme beslutningsprosessen på, som har konsekvenser for hvordan beslutningen blir til (Enderud, 2003).

Makt: Makt kan defineres på flere måter. På bakgrunn av hva oppgaven har som formål å undersøke velges denne definisjonen: «Tradisjonelt omtales gjerne Stortinget som den lovgivende makt, regjeringen som den utøvende makt og domstolene som den dømmende makt. I denne sammenhengen er det nok mer dekkende å tale om roller, arbeidsoppgaver og myndighet. [...]. De ulike rollene og arbeidsoppgavene griper inn i hverandre. På den måten påvirkes også makt- og innflytelsesforholdene mellom de politiske institusjonene. Samvirket mellom institusjonene, og dermed også maktforholdene mellom dem varierer over tid. Det siste momentet er også viktig for de politiske aktørene som forsøker å påvirke beslutningsprosessene i de politiske institusjonene. [...]. Aktørene forsøker på forskjellige måter å påvirke de politiske beslutningsprosessene slik at utfallet blir mest mulig i samsvar med deres egne interesser, normer, verdier og virkelighetsforståelser. De ulike aktørenes strategier, virkemidler og påvirkningskraft varierer også. Noen aktører har mer makt og innflytelse enn andre. For organiserte interesser kan dette ha sammenheng med forskjeller i økonomiske ressurser og ekspertise» (Rømmetvedt, 2017a: 11-12).

Innflytelse og påvirkning: Begrepene blir ofte brukt om hverandre med samme betydning. «Innflytelse brukes gjerne som et mer subtilt begrep dog, og ved vanlig språklig forståelse kan dette være en person eller gruppe som har virkning på andres tanker eller handlinger.

Begrepet påvirkning defineres som aktiviteter for å virke på å andres tanker, holdninger og handlinger» (Hedin, Johannessen og Johannessen, 2020: 16).

Krise: I arbeidslivssammenheng kan vi forstå begrepet slik: «A crisis is defined as any partial or total disruption of a business' key operations as a result of damage of property or equipment, harm to people, destroyed relationships, environmental destruction or stakeholder negative perception and influence among other factors» (Athamneh, 2018: 12).

Pluralisme: «er i politikk og statsvitenskap en betegnelse som kan brukes om politiske systemer, eller hele samfunn, som er preget av en relativ høy grad av maktspredning eller maktfordeling» (Thorsen, 2021).

Korporatisme: «defineres som en institusjonalisert og privilegert integrasjon av organiserte interesser i utforming og/eller iverksetting av offentlig politikk» (Christiansen, mfl., 2010, sitert i Rommetvedt, 2017a: 30).

Lobbyisme: «a noninstitutionalized and non-privileged participation in the preparation and/or implementation of public policies» (Rommetvedt et al., 2013: 461).

2.2 Beslutningsprosesser og beslutningsmodeller

I forkant av en beslutning, i beslutningsprosessen, er det mye som blir gjort. Når myndigheter eller regjeringer fatter vedtak er disse som regel utarbeidet i dialog med fagpersoner og andre som kan ha meninger eller ekspertise innenfor det aktuelle området. «In the process of public policymaking, problems are conceptualized and brought to government for solution; governmental institutions formulate alternatives and select policy solutions; and those solutions get implemented, evaluated, and revised» (Sabatier, 2007: 3). De meningene som kommer fram i beslutningsprosessen vil på mange måter påvirke utfallet.

Flere forskere har utarbeidet det som kalles beslutningsmodeller (Se for eksempel Allison, 1999; Enderud, 2003). Beslutningsmodeller er analytiske verktøy som forsøker å forklare hvordan beslutninger blir tatt og forstå prosessen bak beslutninger, men de representerer ikke virkeligheten. Oppgaven forsøker ikke utelukkende å si noe om hvordan interesseorganisasjoner påvirker politikken og politiske beslutninger, men også hvordan beslutninger blir tatt i samfunnet generelt - i Norge og Danmark, og alle andre land.

Beslutningsprosesser er generelt sett karakterisert gjennom stabilitet og inkrementalisme. Noen ganger inntreffer uforventede hendelser som oppleves som kriser, slik som covid-19-pandemien. Beslutningssituasjoner som finner sted i forbindelse med kriser, avviker fra den stabilitet som ellers kjennetegner prosessene. «While both stability and change are important elements of the policy process, most policy models have been designed to explain, or at least have been most successful at explaining, either the stability or the change» (Sabatier, 2007: 155). Av hensyn til oppgaves omfang vil ikke dette bli videre diskutert. Forståelsen for at beslutningsprosesser ofte kjennetegnes av stabilitet fremfor krise og at beslutningsmodeller er designet deretter, gir likevel en interessant teoretisk bakgrunn til oppgaven.

2.3 Teoretisk rammeverk: Tesen om politikken allmenngjøring

Tesen om politikken allmenngjøring bygger på at «et større mangfold eller en økt pluralisme i samfunnet og i politikken har skapt behov for samordning mellom sektorer/segmenter og alliansebygging mellom flere aktører» (Rommetvedt, 2017a: 17). Aktørene må ta flere hensyn og vise at deres interesser også er allmenne interesser for å skaffe seg alliansepartnere og få gjennomslag i politikken. *Allmenngjøringstesen* (som forfatteren også kaller den) blir brukt som utgangspunkt for en fortolkning av maktforholdene i norsk politikk, og da særlig forholdet mellom Stortinget, regjeringen/forvaltningen og de organiserte interessene.

Allmenngjøring

Allmenngjøringstesen går ut på at økt pluralisme i samfunnet og politikken fører til et behov for «legitimering gjennom ivaretagelse av allmenne hensyn og alliansebygging» (Rommetvedt, 2017a: 46). Interesseorganisasjoner kjemper i kampen om makt og innflytelse. «Den som klarer å overbevise andre om at hans eller hennes egne interesser er i samsvar med allmennviljen og det felles beste, har gode muligheter til å få gjennomslag for sitt syn i den politiske beslutningsprosessen» (Rommetvedt, 2017a: 46). Når ulike interesser vurderes opp mot hverandre må aktørene overbevise hverandre om at deres interesser også er allmenne interesser. Appeller til upartiske og allmenne normer og verdier gir større legitimitet enn henvisninger til egne særinteresser.

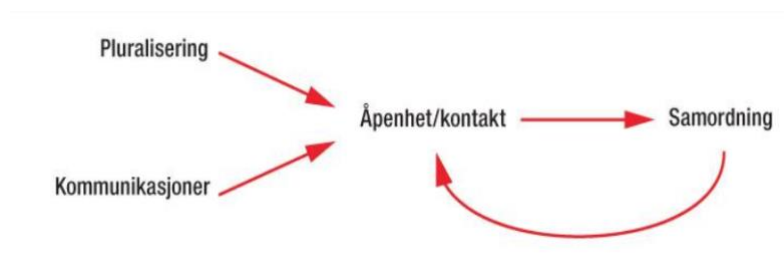
Alliansebygging

Det kan være vanskelig å avgjøre hva som er allmennviljen eller det felles beste. Det kan ofte være problematisk for partene å bli enige om en sak. Enten fordi partene har ulike oppfatninger av hvordan ting rent faktisk forholder seg eller fordi partene har interesser som

ikke lar seg forene. «I slike situasjoner er det viktig å bygge allianser som er sterke nok til at deltakerne kan få gjennomslag for sine interesser» (Rommetvedt, 2017a: 47). Disse alliansepartnerne trenger ikke være enige om alt. Det kan faktisk være lurt å danne allianser med parter med forskjelligartede interesser, slik at disse ikke kommer i konflikt med hverandre. Alliansepartnerne kan inngå pakkøløsninger hvor alle «vinner» på det området som er viktigst for dem og gi avkall på de mindre viktige områdene.

Pluralisme og kommunikasjonssamfunnet

Pluralisme og kommunikasjonssamfunnet er to grunnleggende endringsprosesser som framstår som særlig viktige i forbindelse med allmenngjøringstesen. Arbeidsdeling og spesialisering gjør kontakt og samordning nødvendig. Pluralisering og kommunikasjonsmuligheter fører til større åpenhet overfor omgivelsene og dermed også til økt kontakt. Spesialisering og kontakt skaper et behov for økt samordning, og reformer med sikte på samordning skaper i neste omgang tettere koplinger mellom ulike deler av samfunnet. Dette syntes å være en selvforsterkende prosess, slik som vist i figur 2.1.

Figur 2.1 Grunnleggende samfunnsprosesser og deres virkning (Rommetvedt, 2017a: 26)

Det er naturlig å kople pluraliseringen i samfunnet til spørsmål om maktforhold og relasjoner mellom stat og organiserte interesser. «Norsk forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon er preget av en viss balanse mellom offentlig og privat makt» (Hernes, 1978, sitert i Rommetvedt, 2017a: 27). Kommunikasjonens utvikling setter et enormt preg på samfunnsutviklingen. Kommunikasjon betyr kontakt, og kontakt betyr åpenhet. «Utviklingen av kommunikasjonen bidrar derfor til at det potensialet av interessemotsetninger som pluraliseringen medfører, lettere slår ut i åpne kontroverser og konflikter» (Rommetvedt, 2017a: 39). På den annen side er kommunikasjon også et viktig verktøy for å imøtekomme behovene for samordning.

Tabell 2.1 Ulike typer beslutningsprosesser

Type	Beslutningssituasjon	Beslutnings-prosess	Tilstrebet resultat	Typiske beslutnings-takere
I	Gitte uforenlige preferanser, manglende fellesskap	Krig	Seier	Militære
II	Gitte like preferanser, delelige goder	Strategisk forhandling	Kompromiss	Partsrepresentanter
III	Uavklarte og/eller gitte ulike, men forenlige preferanser	Deliberativ forhandling	Pakkelsesning	Parts- eller partirepresentanter
IV	Uavklarte preferanser, antatt felles beste	Deliberasjon	Kvalifisert konsensus	Folkets representanter
V	Gitte uforenlige preferanser, fellesskap eksisterer	Votering	Flertallsvedtak	Partirepresentanter
VI	Vedtatte mål, uklare årsakssammenhenger	Forsøk	Eksperimentell løsning	Forskere
VII	Vedtatte mål, klare årsakssammenhenger	Utredning	Teknisk løsning	Teknikere
VIII	Vedtatte regler	Subsumpsjon	Regelanvendelse	Jurister

(Rommetvedt, 2017a: 77)

Pluraliseringen og kommunikasjonsforbedringen er prosesser på et svært overordnet nivå. Avstanden mellom faktiske politiske beslutninger og et slik overordnet nivå kan være stor. Rommetvedt (2017a) presenterer et nivå mellom disse to hvor vi finner den politiske organiseringen og de mer generelle egenskapene ved ulike type beslutningsprosesser (Tabell 2.1). Rommetvedt bemerker at bestemte beslutningstyper sannsynligvis ivaretas best av bestemte organisasjonsformer. Tabell 2.1 presenterer noen av de viktigste egenskapene ved ulike type beslutninger. Spesielt beslutningsprosessene deliberativ forhandling og deliberasjon kan knyttes til beslutningsprosesser under covid-19-pandemien:

Deliberative beslutningsprosesser (IV) – der man gjennom åpen og fordomsfri diskusjon forsøker å komme fram til en kvalifisert konsensus eller enighet om hva som er til det felles beste – er særlig aktuelle i situasjoner der partene ikke har gjort seg opp en bestemt mening på forhånd, det vil si at preferansene utvikler seg underveis i beslutningsprosessen. [...]. I en mellomposisjon kan vi nå plassere deliberative forhandlinger (III) med sikte på å nå frem til pakkelsesninger der partene kan få oppfylt ulike, men forenlige preferanser (Rommetvedt, 2017a: 77-78).

Under en pandemi som covid-19 vil preferansene vil være noenlunde like og forenlige. Preferansen og det felles beste er å stoppe spredningen av viruset og beskytte folkehelsen. Samtidig vil ulike organiserte interesser ha egne særinteresser slik som for eksempel kompensasjonsordninger til næringslivet eller at landegrensene åpnes for arbeidsinnvandring for å sørge for likviditet i bedriftene.

Korporatisme og lobbyisme

Opprettelsen av stadig flere statlige styrer, råd og utvalg med representasjon fra ulike interesseorganisasjoner var et kjerneelement i utviklingen mot det nykorporative systemet. Fra 1980-tallet skjedde det en nedgang i antall utvalg, men antall medlemmer per utvalg økte. Rommetvedt (2017a) betegner dette som «avkorporativisering» og at denne har blitt fulgt opp med økt pluralisering. Det er blitt færre korporative utvalg og det som står igjen av denne formen for korporatisme er blitt mer pluralistisk. Lignende tendenser til avkorporativisering fant sted i Danmark i samme tidsperiode. «[...] since 1980 policy preparation corporatism has declined both in Denmark and Norway» (Rommetvedt, 2017b: 176). I realiteten førte denne avkorporativiseringen til at interesseorganisasjoners deltakelse i politikken i mindre grad var institusjonalisert.

Forhandlingskorporatisme, hvor staten deltar i forhandlingene er et annet kjerneelement i et korporativt system. Særlig innenfor det økonomiske området finner vi de fleste korporative arrangementene. Spesielt innenfor arbeids- og næringslivet dreier kontroversene seg om fordeling av penger. «Penger er et delelig gode som gjør det mulig for partene å forhandle seg frem til kompromisser» (Rommetvedt, 2017a: 83). I politiske spørsmål om moralsk, etisk eller religiøs karakter er det mye vanskeligere for partene å komme frem til et kompromiss alle kan stille seg bak. Som det følger av tabell 2.1 er det bestemte beslutningssituasjoner som egner seg for forhandlinger. «Dersom beslutningene dreier seg om absolutte normer og verdier, er det vanskelig – for ikke å si umulig – å nå fram til kompromisser» (Rommetvedt, 2017a: 83). Med andre ord ligger forholdene absolutt mest til rette for forhandlinger hvor partene har like preferanser og godene er delelige slik at kompromisser er mulige – noe som ikke alltid er tilfelle i politiske spørsmål.

I senere tid har det vokst frem en tendens til å bytte ut betegnelsen korporatisme med en like altomfattende merkelapp, lobbyisme. Mens korporativ deltakelse forutsetter at myndighetene etablerer visse formelle arrangementer eller institusjoner, står lobbyister

friere til å gi uttrykk for sitt syn. I korporative forhandlinger inngår partene gjerne kompromisser eller avtaler som de er forpliktet til å følge opp. Slike forpliktelser følger ikke med lobbyismen. Lobbyister er ikke selv beslutningstakere, slik partene i korporative forhandlinger kan være. Korporatismen spesifiserer hvilke interesser som får adgang til å delta. Det er begrenset plasser og på den måten blir korporative forhandlinger forholdsvis lukket. I motsetning til dette er lobbyismen mer åpen og dermed bedre tilpasset et pluralistisk system med mange forskjellige interessegrupper.

Tabell 2.2 Danske og norske interesseorganisasjoner med i det minste månedlig eller årlig kontakt med offentlige myndigheter (Rommetvedt et al., 2013: 472).

	Denmark				Norway			
	Contact with 1981	1993	2000	Diff 2000–1981 ^a	1982	1992	2005	Diff 2005–1982 ^a
Monthly Parliament	21	25	31	+10***	13	20	35	+22***
Government	9	19	21	+12***	4	8	12	+8***
Bureaucracy	33	31	35	+2	43	49	47	+4
Yearly Parliament	45	57	65	+20***	31	48	68	+37***
Government	22	56	61	+39***	12	24	52	+40***
Bureaucracy	60	49	61	+1	67	76	79	+12**

Values are percentages. $N = 1981/1982-1993/1992-2000/2005$: Denmark: 267–261–269; Norway: 170–170–170.

a. t test, differences of proportions 2000–1981 or 2005–1982.

** $p \leq .05$. *** $p \leq .01$.

Interesseorganisasjoner har beveget seg over fra korporative former for påvirkning og deltakelse til lobbyvirksomhet. Tabell 2.2 viser denne utviklingen. Både årlig og månedlig kontakt mellom interesseorganisasjoner og offentlige myndigheter har økt fra 1980-2000-tallet. Rommetvedt og hans medforfattere (2013) argumenterer for at nedgangen i korporatisme uten tvil har ført til økt lobbyisme. Likevel blir det naturlig å kritisk vurdere om disse nye formene for påvirkning gir interesseorganisasjoner like stor innflytelse i beslutningsprosessene. «A survey among Norwegian MPs in 1995 indicated that lobbying may in fact have an impact on agenda setting and decision-making processes» (Rommetvedt, 2017b: 186). Basert på andre forskningsresultater har interesseorganisasjoner i all realitet innflytelse i beslutningsprosesser, selv ved å ha beveget seg fra korporative former for påvirkning til lobbyvirksomhet.

Å direkte henvende seg til Stortingets medlemmer og andre representanter er blitt en stadig mer brukt påvirkningsstrategi for interesseorganisasjonene. Rommetvedt (2017a) trekker konklusjoner om at myndighetene synes å foretrekke mer uforpliktende konsultasjoner, samtidig som interesseorganisasjoner forskyver tyngdepunktet i sitt påvirkningsarbeid fra korporatisme til lobbyisme. Ifølge Rommetvedt (2017a: 131) forsøker interesseorganisasjonene å påvirke representanter fra ulike partier, slik at de på den måten kan få flertall for sin sak i Stortinget.

2.4 Tidligere forskning

Interesseorganisasjoners deltakelse i offentlig politikk er ikke et nytt fenomen. Flere forskere har analysert interesseorganisasjoners innflytelse i offentlig politikk tidligere. I en rapport om interesseorganisasjoners deltakelse og innflytelse i norsk forskning påpekes det at «interesseorganisasjonene – og særlig organisasjonene i arbeids- og næringslivet – nøyer seg ikke med å påvirke folkevalgte representanter, men har skaffet seg direkte deltakelsesrett i utformingen av offentlig politikk» (Søgnen, 1995: 12). Det fremlegges videre i rapporten at interesseorganisasjoner nærmest har fått en *deltakelsesrett* når offentlige tiltak treffes og at denne deltakelsen er viktig for den generelle tilliten i systemet.

I en masteroppgave om betydningen av makt og innflytelse på utfallet av endringsprosesser (Albech, 2018) drøftes det rundt ulike aktørers makt og innflytelse når det skal fattes beslutninger. Det blir i oppgaven trukket frem at organisasjoner består av en rekke forskjellige interessegrupper som konkurrerer om begrensede ressurser og muligheter til å påvirke. I en bacheloroppgave om HR-lederes involvering og innflytelse som strategiske støttespillere til toppledelsen under covid-19-pandemien (Hedin et al., 2020) drøftes det rundt begreper som innflytelse, påvirkning, krise og ledelse. Hensikten med oppgaven var å belyse hvilken rolle HR-ledere hadde under pandemien og hvorvidt de hadde innflytelse på beslutninger som gjaldt krisehåndteringen.

Ut fra tidligere forskning ser vi altså at beslutninger, interesseorganisasjoner og påvirkning er områder som inngår i en bred forskningssammenheng. Det mangler likevel betydelig forskning på hvordan næringslivets interesser har blitt ivaretatt i kriser. Det er dette denne oppgaven forsøker å sette søkelyset på, ved å ta utgangspunkt i den dagsaktuelle krisen; *covid-19-pandemien*.

2.5 Oppsummering av teoretisk rammeverk

Følgende kategorier fra det teoretiske rammeverket vektlegges og danner grunnlaget for å gi noen tanker om interesseorganisasjoners politiske påvirkning i kriser.

Tabell 2.3 Mulige påvirkningsstrategier for interesseorganisasjoner i beslutningsprosesser

Påvirkningsstrategi	Beskrivelse	Aktører
Allmenngjøring	Evnen til å vise til at egne interesser også er allmenne interesser	Interesseorganisasjoner Regjering/Storting
Alliansebygging	Bygge allianser på tvers av sektorer/segmenter som er sterke nok til at partene får gjennomslag for sine interesser	Interesseorganisasjoner Medlemsorganisasjoner Land
Direkte påvirkning av representanter	Interesseorganisasjonene forsøker å påvirke flere forskjellige representanter. På den måten øker de sannsynligheten for å få flertall for sin sak.	Interesseorganisasjoner Representanter fra Storting/regjering/forvaltning
Korporatisme Og Lobbyisme	Institusjonalisert og privilegert integrasjon av organiserte interesser i utforming og/eller iverksetting av offentlig politikk Betegnelse på deltakelsesformer som bare i liten grad er institusjonalisert eller formalisert.	Interesseorganisasjoner Regjering/Storting/forvaltning

3. Presentasjon av metode

Oppgaven består av to case-studier som analyserer i hvilken grad næringslivets interesser har blitt ivaretatt i beslutningene fattet av nasjonale myndigheter under covid-19-pandemien, på områdene «kompensasjonsordninger» og «stengte landegrensler» i Danmark og Norge. For å innhente empiri til oppgaven har det blitt gjort dokumentanalyse av sekundærdata, ved bruk av metoden *Structured Focused Comparison*.

3.1 Structured Focused Comparison

Structured Focused Comparison beskrives i George & Bennett (2005) slik:

The method and logic of structured, focused comparison is simple and straightforward. The method is “structured” in that the researcher writes general questions that reflect the research objective and that these questions are asked of each case under study to guide and standardize data collection, thereby making systematic comparison and cumulation of the findings of the case possible. The method is “focused” in that it deals only with certain aspects of the historical cases examined (George & Bennett, 2005: 67).

I min oppgave er de generelle spørsmålene representert gjennom de strukturerte kategoriene, presentert i tabell 2.3 fra Rommetvedt (2017a). Kategoriene er konstruert med utgangspunkt i hva oppgaven har som formål å undersøke. Oppgaven er fokusert ved å kun ta utgangspunkt i områdene «kompensasjonsordninger» og «stengte landegrensler». Oppgaven forsøker ikke å favne over hele spekteret av beslutninger og tiltak.

From the statistical (and survey) research model, the method of structured, focused comparison borrows the device of asking a set of standardized, general questions of each case, even in single case studies. These questions must be carefully developed to reflect the research objective and theoretical focus of the inquiry. The use of a set of general questions is necessary to ensure the acquisition of comparable data in comparative studies.

[...]. The method also requires that the study of cases be “focused”: that is, they should be undertaken with a specific research objective in mind and a theoretical focus appropriate for that objective. [...]. A researcher’s treatment of a historical episode must be selectively focused in accordance with the type of theory that the investigator is attempting to develop. [...]. It is important for researchers to build self-consciously upon previous studies and variable definitions as much as possible – including studies using formal, statistical and qualitative methods. “Situating” one’s research in the context of the literature is key to identifying the contribution the new research makes (George og Bennett: 69-70).

Problemstillingen har kontinuerlig preget og formet forskningsprosessen. I oppgavens sammenheng er det problemstillingen som er det George og Bennett (2005) betegner som «specific research objective». Kategoriene fra det teoretiske rammeverket ble utarbeidet i nøye sammenheng med det utgangspunkt at de skulle bidra til å svare på problemstillingen. Delkapittel 2.4 om tidligere forskning har også vært en sentral del av forskningsprosessen. Hensikten med å referere til tidligere forskning er å plassere oppgaven i en større forskningssammenheng og dermed si noe om hvorfor oppgaven er relevant og nødvendig. Slik som beskrevet over er dette selve nøkkelen til å forstå hvilke nye bidrag forskningen fører til.

3.2 Metoderefleksjon

Dersom komparative case-studier er designet godt, kan de bidra med ekstremt verdibar informasjon – i dette tilfelle om interesseorganisasjoners deltakelse i politikkutforming. Problemet er *representativitet* i slike case-studier. De valgte casene er ikke nødvendigvis utelukkende representative for den generelle utviklingen av politikkutforming. Likevel er det fordelaktig at utdypende, komparative case-studier på dette området kan si noe om både uformell og formell integrasjon av organiserte interesser i beslutningsprosessene (Se for eksempel Rommetvedt, 2017b for denne argumentasjonen).

Videre er oppgaven skrevet av en norsk bachelorstudent i statsvitenskap, i samarbeid med NHO Rogaland, Næringslivets Hovedorganisasjon sitt regionskontor i Rogaland. Dette kan ha hatt effekt på oppgavens vinkling og det har vært av betydning for dokumenters tilgjengelighet. Empirien om norske beslutninger og innspill har vært lettere å skaffe seg innsyn i enn empirien om danske beslutninger og innspill.

4. Empiri

I løpet av covid-19-pandemien har ulike interesseorganisasjoner som Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Dansk Industri (DI) sendt innspill til myndighetene i håp om å påvirke beslutningene som blir tatt, i deres favør.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) er Norges største fellesskap for bedrifter. NHO arbeider hovedsakelig på to områder: som arbeidsgiverorganisasjon og politisk interesseorganisasjon. Samlet sett bidrar NHO sine medlemsbedrifter med omtrent 40 prosent av den økonomiske verdiskapingen i Norge¹. Dansk Industri (DI) er Danmarks største arbeidsgiver og arbeidsorganisasjon. DI representerer over 18.000 små og store virksomheter over hele landet. Deres visjon er at Danmark skal være verdens beste land å leve i og verdens beste land å drive virksomhet i².

I denne delen av oppgaven presenteres to tiltak fattet av den danske og norske regjeringen på områdene «kompensasjonsordninger» og «stengte landegrenser». Deretter følger en redegjørelse av tilsvarende innspill fra NHO og DI på disse områdene (se tabell 4.1). Innspillene fra NHO er jeg blitt tilsendt fra myndighetskontakt og seniorrådgiver hos NHO. Innspillene fra DI har jeg for det meste hentet fra Dansk Industri sin nettside, men også personlig kommunikasjon med en kontaktperson fra DI blir anvendt i oppgaven. De øvrige tiltakene fra myndighetene både i Norge og Danmark er hentet fra regjeringenes nettsider³.

Tabell 4.1 Kategorisering av empiri

	Kompensasjonsordninger	Stengte landegrenser
Danmark	(1) Presentasjon av tiltak (2) Innspill fra Dansk Industri til regjeringen og Folketinget	(1) Presentasjon av tiltak (2) DI: Grensene lukkes – men virksomheter må og skal holde hjulene i gang
Norge	(1) Presentasjon av tiltak (2) Innspill til Finansdepartementet fra NHO, Virke og Finans Norge	(1) Presentasjon av tiltak (2) Innspill til næringsministeren fra NHO

¹ <https://www.nho.no/om-nho/>

² <https://www.danskindustri.dk/om-di/hvad-er-di/di-og-dansk-erhvervsliv/>

³ Se vedlegg I for denne oversikten.

4.1 Kompensasjonsordninger

Tidlig i pandemien ble det tydelig at næringslivet kom til å ha en sterk økonomisk nedgang, som konsekvens av smitteverntiltakene. Myndigheter og interesseorganisasjoner i Danmark og Norge anså dette som bekymringsverdig og omstilte seg raskt for å gjøre skadeomfanget minst mulig.

Danmark

I mars 2020 ble Folketinget i Danmark enige om flere kompensasjonspakker til næringslivet.

Tiltak

Den danske regjeringens *midlertidig kompensasjonsordninger for selvstendige og virksomhetens faste utgifter* gjaldt i perioden 9. mars 2020-9. juni 2020. Som et resultat av pandemien og strenge nasjonale tiltak opplevde danske virksomheter en markant nedgang i omsetningen. Til tross for dette hadde virksomhetene fremdeles en rekke faste utgifter, slik som husleie, renteutgifter og kontraktbundne utgifter som de var nødt til å betale. Den midlertidige kompensasjonsordningen for virksomheters faste utgifter er basert på en rekke prinsipper, jf. boks 1.

Boks 1

Prinsipper for midlertidig kompensationsordning for faste udgifter mv.

1. Virksomheder på tværs af brancher skal kunne få kompensation
2. Kompensationen målrettes virksomheder med et stort fald i omsætningen hjemme (mere end 40 pct.)
3. Kompensationen målrettes faste udgifter og udgør mellem 25 og 80 pct.
4. Kompensation dækker op til tre måneder og udbetales hurtigst muligt
5. Hvis omsætning er faldet væsentligt mindre, skal kompensationen betales tilbage
6. Virksomheder, som er ramt af forbud og må lukke, kan få kompensation på 100 pct. af de faste udgifter

(Finansministeriet, 2020b, bilag 2)

Den danske regjeringen og Folketinget ble enige om en avtale hvor virksomheter kompenseres prosentvis ettersom hvor stor omsetningsnedgangen har vært. Virksomheter som er påbudt av myndighetene å stenge får kompensasjon for 100% av omsetningsnedgangen i perioden de er påbudt å holde stengt (Finansministeriet, 2020b, bilag 2).

Innspill fra Dansk Industri til regjeringen og Folketinget

DI har ved en rekke anledninger sendt ut bekymringer om smitteverntiltakenes konsekvenser for danske bedrifter. DI presiserer at det skal en ekstraordinær innsats til for å komme seg gjennom krisen med gode arbeidsplasser og sunne bedrifter på andre siden (Dansk Industri, 2020c).

«Danske virksomheder og arbejdspladser står i en historisk svær situation, så det er fantastisk vigtigt at regeringen og Folketinget nu kommer med en så massiv hjælpepakke for at komme dem til undsætning. Som situationen udvikler sig, bliver der uden tvivl også behov for store beslutninger» (Adm. direktør i Dansk Industri, Lars Sandahl Sørensen, sitert i Dansk Industri, 2020b). DIs medlemsbedrifter er mer bekymret enn noen gang før (Dansk Industri, 2020c). Det er derfor viktig at regjeringen og Folketinget er villige til å hjelpe de bedriftene som står helt uten omsetning – for å sikre et levende forretningsliv og et godt samfunn når krisen er over.

Som nevnt innledningsvis har det vært vanskeligere å få innsyn i innspill fra DI enn fra NHO. En kontaktperson fra DI (personlig kommunikasjon, 05. mai 2021) påpekte i epost at dette var dels fordi høringsinnspillene ikke er offentlige, og dels fordi det har vært en del uformell kommunikasjon.

Norge

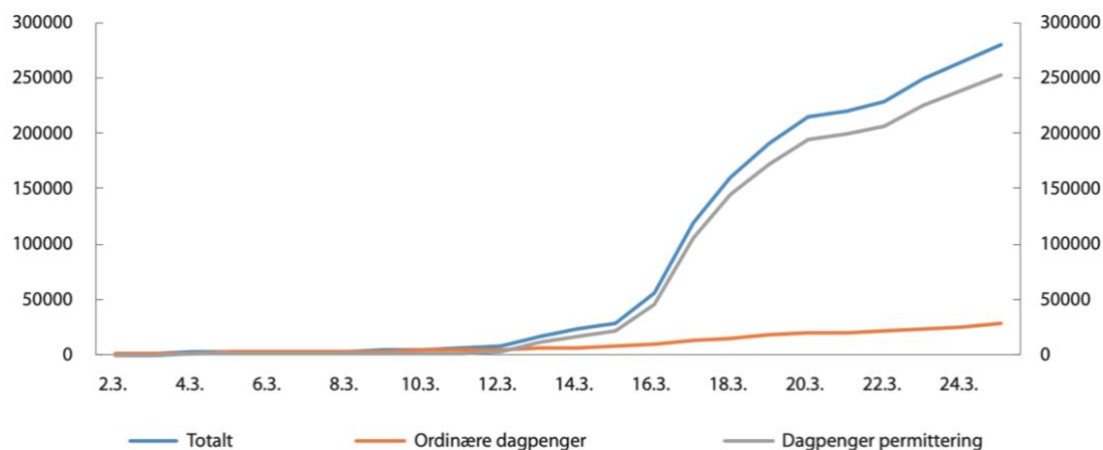
En undersøkelse gjennomført av NHO i forbindelse med pandemien viste at per 26. mars-27. mars 2020, manglet 32% av respondentene, penger til å betale de regninger som forfaller om kort tid grunnet tiltakene som fulgte med pandemien. Altså hadde 32% av disse bedriftene likviditetsproblemer allerede i denne perioden (NHO, 2021a). Interesseorganisasjoner som NHO fanget opp disse problemene og i samarbeid med regjeringen ble det utformet kompensasjonsordninger til næringslivet.

Tiltak

Den norske regjeringens *første kompensasjonsordning til bedrifter* gjaldt i perioden mars-mai 2020. «Vi har stor tro på at denne ordningen vil bety mye for mange av de som nå sliter» (Finansminister Jan Tore Sanner, sitert i Regjeringen, 2020b). To uker i forkant av pressekonferansen søkte over 300.000 personer om dagpenger (tabell 4.2). Flere bedrifter gikk fra full drift til ingen drift på kort tid, og stod derfor igjen med null inntekt og de samme faste utgiftene.

Regjeringen foreslo derfor å opprette en ordning som innebar at staten dekket en andel av de faste kostnadene for bedrifter som har betydelig nedgang i omsetningen som følge av virusbruddet og smitteverntiltakene. Ordningen skulle være enkel både å benytte og administrere, og utformet slik at det tar kort tid fra søknad er sendt til pengene er på konto (Regjeringen, 2020a).

Tabell 4.2 Antall søknader om dagpenger. Akkumulert vekst siden 2. mars

(Finansdepartementet, 2020: 16)

Det ble lagt opp til en ordning med et omfang på 10-20 milliarder kroner hver dag, alt ettersom hvor mange bedrifter som valgte å benytte seg av ordningen. Ordningen innebar at staten tok en del av kostnaden som virusutbruddet og smitteverntiltakene påførte norske bedrifter. Ved å dekke de faste utgiftene til bedrifter som reduserer driften og permitterer ansatte, øker sjansen for at bedriftene holder seg flytende og raskere kan bidra til å skape verdier og arbeidsplasser når krisen er over. Ordningen ble tett utformet i samarbeid med næringslivsorganisasjonene og banknæringen (Regjeringen, 2020a).

Innspill til Finansdepartementet fra NHO, Virke og Finans Norge

Den 25. mars 2020 leverte NHO, Virke og Finans Norge et høringsinnspill til Finansdepartementet med tittelen *Kompensasjonsordning, et reisverk* (NHO, 2020). Ifølge NHO, Virke og Finans Norge er ordningens legitimitet todelt: det økonomiske utføret i bedriftene skyldtes (langt på vei) myndighetenes smittevern og dette er nødvendig for å sikre at Norge har en velfungerende økonomi med levedyktige bedrifter og jobber til folk flest etter at pandemien er over. Ambisjonen var at ingen sunne bedrifter skulle gå over ende og at ingen jobber gikk varig tapt som følge av Covid-19.

Ordningen baserte seg på ti prinsipper som gikk ut på at kompensasjonsordningen blant annet måtte være generell og gjelde for alle, enkel og midlertidig. NHO, Virke og Finans Norge foreslår i innspillet et krav om 25 prosent omsetningssvikt for å komme inn under ordningen. Her henviser NHO, Virke og Finans Norge til at det i både Danmark og Sverige har blitt vedtatt lignende kompensasjonsordninger med et «gulv» på 40 prosent omsetningssvikt.

4.2 Stengte landegrensener

Epidemier blir til pandemier som et resultat av en stadig mer globalisert verden. Arbeidsinnvandring og fritidsreiser er årsaken til at et virus som covid-19 får grobunn til å bre seg over hele verden. Dette førte til at flere land innførte strenge innreisekrav og i noen perioder stengte landegrensene.

Danmark

Kun et par dager etter at den danske regjeringen besluttet å sende alle elever, skoleelever og offentlige ansatte hjem, ble landegrensene stengt for alle som ikke var danske statsborgere eller hadde et «anerkjennelsesverdig» formål.

Tiltak

Den 13. mars besluttet den danske regjeringen å fraråde alle ikke-nødvendige reiser i hele verden og på en pressekonferanse samme dag oppfordret utenriksminister Jeppe Kofod dansker som allerede var i utlandet om å komme hjem hurtigst mulig (Regeringen, 2020a).

Danmark innførte flere nye innreisekrav, men med en rekke unntak. Unntakene gjaldt blant annet transport av mat og medisin, danske statsborgere og de med et «anerkjennelsesverdig» formål, for eksempel at de arbeidet i Danmark og kunne vise til dette (Dansk Industri, 2020a). Til tross for strengere innreiseregler enn Danmark normalt ville hatt, opprettholdt de fortsatt den frie bevegelsen av varer og tjenester som følger av EU/EØS-samarbeidet.

DI: Grensene lukkes – men virksomheter må og skal holde hjulene i gang

Samme dag som Danmark lukket grensene for å begrense spredningen av viruset publiserte Dansk Industri innspill på sine nettsider. «Statsminister Mette Fredriksen har lukket grensene for at begrense og inndämme smitten af corona-virus i Danmark. Men det er vigtigt at understrege, at danske virksomheder selv i disse svære tider må og skal holde hjulene i gang» (Adm. direktør Lars Sandahl Sørensen, DI, sitert i Dansk Industri, 2020a).

DI understreker at de har forståelse for regjeringens behov for å begrense spredningen av viruset, men at de nye tiltakene er markante og at de vil få markante konsekvenser – også for danske virksomheter. En stor andel av medarbeidere i danske virksomheter har fast bopel i utlandet. «Det er av meget stor betydning for dansk økonomi og virksomhedernes ve og vel, at kontrollen af udenlandske medarbejdere og danske pendlere fra udlandet foregår så smidigt som muligt. Rigtigt mange arbejdspladser er dybt afhængige af dem, og det er vores samfund også» (Dansk Industri, 2020d).

En kontaktperson fra Dansk Industri (personlig kommunikasjon, 05. mai 2021) påpekte i epost at det har vært tett og ofte uformell kontakt mellom DI og regjeringen/ministre i forhold til stengte landegrenser og reiserestriksjoner.

Norge

Norge er et lite land med en åpen økonomi som i stor grad baserer seg på eksport og import av varer og tjenester. Under pandemien har Norge vært et av landene i Europa med strengest innreiseregler.

Tiltak

Gjennom beslutning av Kongen i statsråd ble det 15. mars 2020 innført strenge begrensninger for utlendingers rett til innreise i Norge, jf. forskrift 15. mars 2020 nr. 293 om bortvisning mv. av utledninger av hensyn til folkehelsen (bortvisningsforskriften). Forskriften hadde virkninger for personer som ankom riket etter 16. mars kl. 08.00 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020). Ut fra denne forskriften var det et vilkår at den enkelte EØS-arbeidstaker var ansatt i en næring hvor det fantes et kritisk behov for arbeidskraft og at EØS-arbeidstakerne hadde påbegynt arbeidet i Norge før innreiserestriksjonene ble innført.

I januar 2021 strammet regjeringen ytterligere inn på innreisereglene. Bakgrunnen for denne innstrammingen var den betydelig mer smittsomme varianten av viruset. Med utgangspunkt i den nye innstrammingen vil kun utlendinger som er bosatt i Norge få anledning til å reise inn i Norge (Regjeringen, 2021). Med de nye innstrammingene kunne ikke utlendinger som er bosatt i EØS-området lenger ankomme riket. Norge avviket fra den frie bevegeligheten som ellers gjelder for EU/EØS-samarbeidet.

Innspill til næringsministeren fra NHO

I høringsnotatet *Gjenåpning av grenser* sendt fra NHO til Næringsminister Iselin Nybø (NHO, 2021b) fremlegger NHO at de mener at det bør åpnes gradvis for arbeidsinnvandring fra EØS-området. «Norge er igjen i en situasjon der store deler av landet er stengt ned, og der mange er stengt ute. Vårt utgangspunkt er at vi ikke har spisskompetanse når det gjelder smitteverntiltak. Derimot vet vi mye om hvilke konsekvenser tiltakene har for norsk næringsliv» (NHO, 2021b).

NHO presiserte at de fleste bedrifter tåler innreiseforbud et par uker, men at flere bedrifter på denne tiden rapporterte om store utfordringer. Ifølge høringsnotatet er NHO interessert i å finne løsninger som slipper arbeidskraften inn på en trygg måte. Videre er unntak for grensependlere fra innreiseforbudet vektlagt i høringsnotatet, eventuelt med kompenserende smittevernstiltak. «I dag har norske statsborgere og svenske statsborgere fast bosatt i Norge unntak fra innreiseforbudet, og kan pendle over grensen med regelmessig testing etter covid-forskriften §6b. Samtidig rammes svenske statsborgere bosatt i Sverige med jobb i Norge hardt. Det er vanskelig å forstå at dette skal være forskjellig» (NHO, 2021b). NHO vektlegger at grenseområdene har vært et felles bo- og arbeidsmarked siden lenge før EØS-avtalen og at å hindre disse menneskene i å dra på jobb eller skole kan skape personlige og sosiale utfordringer og det kan ikke utelukkes at det vil ha langvarige negative økonomiske virkninger.

5. Analyse

I denne delen av oppgaven analyseres høringsinnspillene opp mot det teoretiske rammeverket presentert i delkapittel 2.3 (for oppsummering av det teoretiske rammeverket, se tabell 2.3).

5.1 Kompensasjonsordninger

Allmenngjøring

Danmark

I innspillene til DI kommer det tydelig frem at det er nødvendig å sikre bedriftenes likviditet med kompensasjonsordninger, for at Danmark skal komme seg gjennom krisen med et sunt arbeidsliv og gode arbeidsplasser. Ved å henvise til at kompensasjonsordninger til danske bedrifter er viktig for et sunt arbeidsliv og gode arbeidsplasser henviser DI til at deres særinteresser også er av interesse og betydning for samfunnet som helhet.

Norge

I innspillene sendt til regjeringen fra NHO under Covid-19-pandemien har NHO *allmenngjort* for sine interesser, ved å vise til at deres interesser også er av interesse for samfunnet som helhet. Dette kommer tydelig frem i høringsinnspillet *Kompensasjonsordning, et reisverk*: «[...] dette er nødvendig for å sikre at Norge har en velfungerende økonomi med levedyktige bedrifter og jobber til folk flest etter at krisen er over» (NHO, 2020). Ved å legge til grunn at sunne, levedyktige bedrifter sørger for arbeidsplasser og en velfungerende økonomi viser NHO til at deres interesse om å hjelpe bedriftene ut av krisen også er noe som gagnar samfunnet som helhet og vil være det som sikrer at konsekvensene av krisen blir minst mulig.

Alliansebygging

Danmark

Empirien på DIs innspill om kompensasjonsordninger tyder ikke på tydelige alliansedannelser. Likevel henviser DI til at deres bekymringer gjenspeiles i medlemsbedriftenes bekymringer. Det kan argumenteres for at det dermed skapes en allianse mellom DI og deres medlemsbedrifter med større legitimitet og innflytelse i beslutningsprosessen.

Norge

Høringsinnspillet *Kompensasjonsordning, et reisverk* er sendt inn til Finansdepartementet fra NHO, Virke og Finans Norge. Det kan i dette tilfelle virke som at disse partene har gått sammen for å være sterke nok til å få gjennomslag for sine interesser. Tre store organisasjoner som disse danner en sterk allianse som følgelig gir aktørene større sannsynlighet for å få gjennomslag for interessene de har presentert i innspillet.

I høringsinnspillet henviser NHO, Virke og Finans Norge til at det i Sverige og Danmark er blitt innført lignende kompensasjonsordninger dette må også sees på som en form for alliansedannelse. Ved å presisere at andre skandinaviske land har innført lignende kompensasjonsordninger skapes et større legitimitetsgrunnlag til de forslagene NHO, Virke og Finans Norge fremmer i innspillet.

Direkte påvirkning av representanter

Danmark

Empirien tyder ikke på at DI har brukt direkte påvirkning av representanter som påvirkningsstrategi i deres innspill til kompensasjonsordninger.

Norge

Empirien tyder ikke på at NHO har brukt direkte påvirkning av representanter som påvirkningsstrategi i deres innspill til kompensasjonsordninger.

Korporatisme og lobbyisme

Danmark

Empirien tyder på at DI har drevet med lobbyvirksomhet i forkant av tiltakene om kompensasjonsordninger. At Dansk Industri i større grad tar i bruk mer uformelle påvirkningsformer, stemmer godt overens med det teoretiske rammeverket diskutert over – hvor interesseorganisasjoner har beveget seg fra korporative former for deltakelse og påvirkning mot lobbyisme.

Norge

Når NHO har forsøkt å få sine interesser hørt gjennom innspill til regjeringen har de gjort dette gjennom offentlige høringsinnspill. På området kompensasjonsordninger forelå det en

rekke offentlige høringsinnspill fra NHO til regjeringen, som tyder i høy grad av korporatisme. Dette er forenlig med beskrivelsen av korporatisme og det korporative systemet over, hvor det er «lett» å inngå kompromisser om penger. Som nevnt ligger forholdene absolutt mest til rette for forhandlinger hvor partene har like preferanser og godene er delelige slik at kompromisser er mulige – slik tilfelle er her. At det i tillegg har foregått mer uformelle samtaler av lobbyistisk karakter kan ikke utelukkes, men det empiriske grunnlaget tyder ikke sterkt mot dette.

5.2 Stengte landegrensener

Allmenngjøring

Danmark

I innspill sendt til regjeringen om stengte landegrensener understreker DI at de forstår behovet for å begrense smitten, men at det er viktig at dette ikke går utover danske virksomheters muligheter til å holde hjulene i gang. DI understreker at en stor andel av danske medarbeidere har fast bopel i utlandet og at disse må få komme inn i Danmark. DI mener at mange danske arbeidsplasser er dypt avhengig av dette og samfunnet som helhet. Ved å henvise til at det er viktig for det danske samfunn som helhet henviser DI igjen til samfunnets felles beste – allmenne interesser – for å skape større legitimitet til deres egne særinteresser.

Norge

NHO har også allmenngjort for sine interesser i innspillet *Gjenåpning av grenser*. Igjen henviser NHO til at det bør lettes på tiltakene på dette området for at konsekvensene av pandemien skal bli minst mulig. «[...] de økonomiske skadevirkningene av pandemien blir enda større» (NHO, 2021b). De viser til at å stenge landegrensene for grensependlere kan få personlige og sosiale utfordringer og dermed langvarige økonomiske virkninger. Dette er uheldig for samfunnet som helhet og dermed allmenne interesser.

Alliansebygging

Danmark

Empirien tyder ikke på at DI har inngått allianser for å få gjennomslag i deres innspill om stengte landegrensener.

Norge

I innspillet *Gjenåpning av grenser* tyder ikke funnene på like tydelige alliansedannelser slik som i innspillet om kompensasjonsordninger. Likevel henviser NHO en rekke ganger til deres medlemsbedrifter og at disse har varslet betydelige konsekvenser som følge av at landegrensene har vært stengt for utenlandsk arbeidskraft. Alliansen dannes altså ikke her horisontalt mellom ulike interesseorganisasjoner, men vertikalt, internt i organisasjonen. NHO knytter seg til medlemsbedriftenes bekymringer og inngår en allianse med større troverdighet.

Direkte påvirkning av representanter

Danmark

Empirien tyder ikke på at DI har brukt direkte påvirkning av representanter som påvirkningsstrategi i deres innspill på området stengte landegrenser.

Norge

I høringsinnspillet *Gjenåpning av grenser* henvender NHO seg direkte til Næringsminister Iselin Nybø. Mens høringsinnspillet *Kompensasjonsordning – et reisverk* er adressert til Finansdepartementet, er dette adressert til en spesifikk minister. Dette er sannsynligvis en bevisst strategi av NHO hvor de håper at det å få næringsministeren «på lag» vil gjøre det lettere å få gjennomslag.

Korporatisme og lobbyisme

Danmark

Empirien tyder på at DI har benyttet seg av lobbyvirksomhet også i beslutningsprosessene på området stengte landegrenser. Det har ofte vært tett og uformell kontakt mellom DI og regjeringen/ministre i forhold til stengte landegrenser og reiserestriksjoner.

Norge

I høringsinnspillet *Gjenåpning av grenser* innleder NHO med å vise til et møte med representanter fra regjeringen hvor gjenåpning av grenser var tema. At regjeringen har invitert NHO direkte til forhandlingsbordet taler i grad av korporatisme. Det kan likevel ikke utelukkes at NHO har benyttet seg av lobbyvirksomhet når de har forsøkt å få sine interesser hørt i forkant av disse beslutningene, men empirien tyder ikke sterkt på dette.

6. Diskusjon

I Norge er det stort sett regjeringen som har bestemt smitteverntiltakene mot covid-19 i forhold til stengte landegrenser, uten at Stortinget har gått noe særlig inn i disse sakene. Når det gjelder kompensasjonsordninger har regjeringen lagt frem forslag og disse har Stortinget endret, i den grad at de har bevilget mer penger, etter forhandlinger mellom partiene. I Danmark har Folketinget i større grad vært involvert i forhandlinger med regjeringen om smitteverntiltakene, både stengte landegrenser og kompensasjonsordninger. Det er nærliggende å anta at denne forskjellen kan ha påvirket kontaktmønsteret til interesseorganisasjonene som har forsøkt å påvirke beslutningsprosessene.

En rekke aktører har deltatt i beslutningsprosessen når myndighetene i Danmark og Norge har fattet beslutninger under covid-19-pandemien. Dette har særlig vært organisasjonene Dansk Industri (DI) og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), men oppgavens empiri tyder også på at andre organisasjoner som Virke og Finans Norge har deltatt i beslutningsprosessene.

Slik det kom frem i analysen har DI og NHO i stor grad allmenngjort for sine interesser, som en påvirkingsstrategi for å påvirke utfallet av beslutningsprosessen i deres favør. Analysen viser ganske tydelig og ensidig at både DI og NHO har allmenngjort for sine interesser ved å henvise til at deres interesser også er av interesse for samfunnet som helhet. Ut ifra analysen kan det argumenteres for at både DI og NHO har påvirket utfallet av kompensasjonsordningene. NHO har i mindre grad enn DI opplevd gjennomslag for sine interesser i forhold til stengte landegrenser.

Analysen viser at DI i liten grad har dannet allianser med andre interesseorganisasjoner for å få gjennomslag for sine interesser. Det de heller har gjort er å henvise til deres medlemsbedrifters bekymringer og dermed dannet en form for vertikal allianse med større legitimitetsgrunnlag. Analysen viser litt andre tendenser i Norge. NHO har gått sammen med Virke og Finans Norge, i høringsinnspillet om kompensasjonsordninger, for å danne en allianse som er sterk nok til at de får gjennomslag for sine interesser. I forhold til stengte landegrenser har NHO, likt som DI, dannet en allianse med sine medlemsbedrifter. Det kan argumenteres for at dette gir interesseorganisasjonenes bekymringer større troverdighet.

Analysen indikerer at interesseorganisasjonene DI og NHO i svært svak grad har benyttet seg av direkte påvirkning av representanter som påvirkningsstrategi. Kun NHO i innspillet i forhold til stengte landegrenser henvender seg direkte til en spesifikk representant. Dette er sannsynligvis en bevisst strategi i håp om å påvirke beslutningsprosessen og det endelige utfallet.

Analysen tyder på at DI har benyttet seg av påvirkningsstrategier av lobbyistisk karakter i sin kontakt med regjeringen og Folketinget. Dette samsvarer med den utviklingen av interesseorganisasjoners deltakelse i politiske beslutningsprosesser som ble diskutert over. Slik som analysen fant, kan dette være dels fordi innspillene ikke er offentlige, men også fordi det ikke foreligger konkrete høringsinnspill. Funnene tyder på at DI i større grad enn NHO har benyttet seg av uformell kommunikasjon med myndighetene.

Analysen tyder på at NHO i stor grad har benyttet seg av korporative former for deltakelse og påvirkning i forhold til kompensasjonsordninger. Dette stemmer godt overens med redegjørelsen av forhandlingskorporatisme over. Korporative former for deltakelse har gitt NHO gjennomslag på området kompensasjonsordninger som handler om fordeling av penger – et delelig gode. Likevel fremstilte NHO i sitt høringsinnspill et krav om omsetningssvikt på 25 prosent for å komme inn under ordningen, mens regjeringen bestemte i sitt tiltak et krav om omsetningssvikt på 30 prosent (20 prosent i mars 2020). Ut ifra regjeringens tiltak må bedriftene «slite» mer enn i forslaget fra NHO for å komme inn under ordningen. Til tross for forskjellen i krav om omsetningssvikt er de øvrige prinsippene i regjeringens første kompensasjonsordning svært like prinsippene foreslått av i innspillet fra NHO, Virke og Finans Norge. At NHO har benyttet seg av korporative former for deltakelse og påvirkning på området stengte landegrenser – som ikke er et delelig gode – kan være årsaken til at de på dette området har opplevd mindre gjennomslag.

Funnene kan tyde på at den norske regjeringen har vært mer villige til å vektlegge næringslivets interesser på området «kompensasjonsordninger» enn på området «stengte landegrenser». Dette kan ha vært fordi NHO i større grad har klart å ta i bruk ulike påvirkningsstrategier og dermed fått flere gjennomslag for sine interesser. Det kan også ha vært en kompromissløsning fra regjeringens side. Regjeringen kan ha vektlagt næringslivets interesser der de har hatt mulighet (i kompensasjonsordningene), mens de har holdt

landegrensene stengt, fordi det har vært uforenlig å ta næringslivets interesser til etterretning på dette området og fortsatt ha kontroll på virusspredningen.

Danmark har generelt hatt lettere smittevernstiltak enn Norge. Det som peker seg spesielt ut er graden av nedstengninger av de to landene. Danmark har vært åpent for transport av varer og tjenester, og i tillegg opprettholdt den frie arbeidsinnvandringen som følger av EØS-samarbeidet. Norge derimot, har valgt å begrense denne friheten i mye større grad. Kompensasjonsordningene til næringslivet har også vært mer sjenerøse i Danmark, hvor de blant annet har dekket 100 prosent av bedrifters faste utgifter, dersom de har vært myndighetspålagt å stenge. Dermed er det nærliggende å anta at DI har hatt større sannsynlighet for påvirkning i beslutningsprosessene enn NHO, fordi tiltakene i utgangspunktet ikke har vært like begrensede for næringslivet i Danmark og Norge.

7. Konklusjon

Hensikten med oppgaven har vært å analysere beslutningsprosessen bak de ulike tiltakene og dermed forstå hvilken betydning prosessen har hatt for de endelige beslutningene. DI og NHO har i stor grad allmenngjort for sine interesser og dannet sterke allianser. De har i mindre grad direkte påvirket representanter. DI har i stor grad benyttet seg av lobbyisme i sin tilnærming til regjeringen og Folketinget, mens NHO i større grad har tatt del i korporative former for deltakelse.

Det er tydelig at interesseorganisasjonene har påvirket de endelige tiltakene ved å ta i bruk ulike påvirkningsstrategier i beslutningsprosessene i forkant av beslutningene. Med utgangspunkt oppgavens analyse og diskusjon kan det argumenteres for at DI og NHO har vært suksessfulle i sine forsøk på å påvirke kompensasjonsordninger til næringslivet. NHO har i mindre grad enn DI lyktes i å påvirke myndighetene til å holde landegrensene åpne for arbeidsinnvandring.

I hvilken grad har næringslivets interesser fått gjennomslag når myndighetene i Danmark og Norge har tatt beslutninger under covid-19-pandemien?

Næringslivets interesser har fått gjennomslag i moderat til høy grad når myndighetene i Danmark og Norge har tatt beslutninger under covid-19-pandemien. Myndighetene i Danmark ser ut til å ha vektlagt næringslivets interesser i større grad enn norske myndigheter. Det omfattende arbeidet til interesseorganisasjonene har likevel uten tvil, sørget for at konsekvensene av pandemien vil bli mindre enn de ville blitt dersom de hadde holdt seg utenfor beslutningsprosessene.

7.1 Forslag til videre forskning

Ut ifra hva oppgaven har som hensikt å besvare, samt undersøkelsesperiodens krevende samtidig preget av covid-19-pandemien var det mest hensiktsmessig å benytte seg av sekundærdata og metoden «Structured Focused Comparison». Underveis i forskningsprosjektet viste det seg at å intervju medlemmer av interesseorganisasjonene for næringslivet ville vært en god måte å løse oppgaven på. Av hensyn til samtiden ble dette vurdert vekk som metode i denne bacheloroppgaven. Jeg vil derfor anbefale dette som et interessant forslag til videre forskning.

Litteraturliste

- Albech, M.T. (2018). *Betydningen av maktbruk og innflytelse på utfallet av endringsprosesser – en casestudie* [Masteroppgave]. Universitetet i Stavanger. Hentet [17.03.2021] fra <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2565876>
- Allison, G.T. (1999). *Essence of decision: explaining the Cuban missile crisis*. New York: Longman
- Athamneh, S. (2018). HR Planning for Crisis Management. I: J. Fahed-Sreih (Red.). *Human Resource Planning for the 21st Century* (s. 11-23). IntechOpen.
- Beskæftigelsesministeriet. (u.å.). *Den danske model*. Hentet [01.05.2021] fra: <https://bm.dk/arbejdsomraader/arbejdsvilkaar/den-danske-model/>
- Blegen, H.M. & Nylehn, B. (1971). *Organisasjonsteori: et bidrag til en totaloppfatning av organisasjoner sett som åpne, miljøavhengige systemer* (2. rev. utg.). Trondheim: Tapir.
- Braseth, S. & Finsveen, J.N. (2020, 13. mars). Danmark stenger grensene. *Dagbladet*. Hentet [21.04.2021] fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/danmark-stenger-grensene/72247297>
- Dansk Industri. (2020a, 13. mars). DI: Grænserne lukkes – men virksomheder må og skal holde hjulene i gang. Hentet [01.05.2021] fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/3/di-danmark-er-aben-for-forretning/>
- Dansk Industri. (2020b, 18. mars). DI hilser milliardhjælp til corona-ramte virksomheder varmt velkommen. Hentet [01.05.2021] fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/3/sandahl-milliardhjelp-sikrer-tusindvis-af-nodstedte-virksomheder/>
- Dansk Industri. (2020c, 19. mars). DI: Aftale er Danmarkshistoriens største sikkerhedsnet under vores samfund. Hentet [01.05.2021] fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/3/di-aftale-er-danmarkshistoriens-storste-sikkerhedsnet-under-vores-samfund/>
- Dansk Industri. (2020d, 24. april). DI: Vigtigt med forsvarlig løsning for pendlere og udenlandske medarbejdere. Hentet [01.05.2021] fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/4/di-vigtigt-med-forsvarlig-losning-for-pendlere-og-udenlandske-medarbejdere/>
- Dansk Industri. (u.å.). Udenlandsk arbejdskraft. Hentet [21.04.2021] fra: <https://www.danskindustri.dk/politik-og-analyser/di-mener/arbejdsmarkedet/udenlandsk-arbejdskraft/>
- Ekstrabladet. (2020, 19. mars). Ny aftale sikrer nedlukkede virksomheder 100 procent i kompensasjon. Hentet [07.04.2021] fra: <https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/ny-aftale-sikrer-nedlukkede-virksomheder-100-procent-i-kompensation/8055616>

Enderud, H. (cop.2003). *Beslutninger i organisationer – i adfærdsteoretisk perspektiv*. Fredriksberg C: Samfundslitteratur.

Finansdepartementet. (2020). *Endringer i statsbudgettet 2020 under Utenriksdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet, samt endringer i skatter, avgifter og toll 2020 (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)*. (Prop. 67 S (2019-2020)). Hentet [10.04.2021] fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-67-s-20192020/id2695373/>

Finansministeriet. (2020a, 19. mars). Regeringen og alle Folketingetspartier er enige om omfattende hjelpepakke til dansk økonomi. Hentet [21.04.2021] fra: <https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2020/marts/regeringen-og-alle-folketingets-partier-er-enige-om-omfattende-hjaelpepakke-til-dansk-oekonomi/>

Finansministeriet. (2020b, 19. mars). Aftale om COVID-19-initiativer. Hentet [21.04.2021] fra: https://fm.dk/media/18245/aftale-om-covid_19_initiativer_a.pdf

Folketinget. (2021). *Håndteringen af covid-19 i foråret 2020: Rapport afgivet af den af Folketingets Udvalg for Forretningsorden nedsatte udredningsgruppe vedr. håndteringen af covid-19*. Hentet [16.03.2021] fra https://www.ft.dk/da/aktuelt/nyheder/2021/01/udredning-om-covid_19

George, A.L. & Bennett, A. (2005). *Case Studies and the Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge: MIT Press.

Hedin, K., W. Johannessen, A.C., Johannessen, K. (2020). *HR-lederes involvering og innflytelse som strategiske støttespillere til toppledelsen under Covid-19* [Bacheloroppgave]. Høgskolen i Kristiania Bergen. Hentet [17.03.2021] fra: <https://kristiania.brage.unit.no/kristiania-xmlui/handle/11250/2731145>

Justis- og beredskapsdepartementet. (2020, 18. mai). Midlertidige innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen (Høringsnotat). Hentet [21.04.2021] fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---midlertidige-innreiserestriksjoner-for-utlendinger-av-hensyn-til-folkehelsen/id2702900/?expand=horingsssvar&lastvisited=b66e5573-923f-4273-a4d8-bda2680aafac>

Kristiansen, C.L. (2020, 15. mars). Mette Fredriksen: «Hold igjen med fyresedlerne». *Politiken*. Hentet [07.04.2021] fra: <https://politiken.dk/indland/politik/art7704839/»Hold-igen-med-fyresedlerne«>

Lund-Hansen, C. (2020, 17. desember). Overblik: Folketinget forlænger og forbedrer hjelpepakker til erhvervsliv og kultur. *Altinget Arbejdsmarked*. Hentet [07.04.2021] fra: <https://www.alinget.dk/arbejdsmarked/artikel/overblik-folketinget-forlaenger-og-forbedrer-hjaelpepakker>

March, J.G. & Simon, H.A. (1993). *Organizations, 2nd Edition* (2. utg.) Cambridge: Blackwell Publishers.

NHO, Virke og Finans Norge. (2020, 25. mars). *Kompensasjonsordning – et reisverk*. Kopi delt av Erik Lundeby (NHO). Mottatt 09. april 2021.

NHO. (2021a, januar). *Medlemsundersøkelse om covid-19*. Kopi delt av Sigurd Ur (NHO). Mottatt 13. januar 2021.

NHO. (2021b, 03. februar). *Gjenåpning av grenser*. Kopi delt av Erik Lundeby (NHO). Mottatt 09. april 2021.

NOU 2004: 25. (2004). *Penger teller, men stemmer avgjør: Om partifinansiering, åpenhet og partipolitisk fjernsynsreklame*. Hentet [17.03.2021] fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/6286746c8bfd4152a0e32fdf561ed1a0/no/pdfs/nou200420040025000dddpdfs.pdf>

Patscheider, C.S. (2020, 19. mars). Overblikk: Her er de centrale punkter i ny hjelpepakke til virksomheder. TV2. Hentet [07.04.2021] fra: <https://nyheder.tv2.dk/politik/2020-03-19-overblik-her-er-de-centrale-punkter-i-ny-hjaelpepakke-til-virksomheder>

Regeringen. (2020a, 13. mars). Udenrigsministeren: Hvis du er i udlandet, så kom hjem. Hentet [21.04.2021] fra: <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/udenrigsministeriet-fraaader-alle-ikke-noedvendige-rejser-i-hele-verden/>

Regeringen. (2020b, 19. mars). Enigt Folketing bag økonomisk hjælpepakke. Hentet [21.04.2021] fra: <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/pressemoede-om-oekonomisk-hjaelpepakke/>

Regjeringen. (2020a, 27. mars). Vil dekke faste kostnader for å redde arbeidsplasser (Pressemelding). Hentet [10.04.2021] fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-dekke-faste-kostnader-for-a-redde-arbeidsplasser/id2695340/>

Regjeringen. (2020b, 27. mars). Finansministerens innledning på pressekonferanse om kompensasjonsordning til bedrifter. Hentet [10.04.2021] fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/finansministerens-innledning-pa-pressekonferanse-om-kompensasjonsordning-til-bedrifter/id2695344/>

Regjeringen. (2020c, 02. april). Finansministerens innledning på pressekonferanse om kompensasjonsordning til bedrifter. Hentet [10.04.2021] fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/finansministerens-innledning-pa-pressekonferanse-om-kompensasjonsordning-til-bedrifter2/id2696401/>

Regjeringen. (2020d, 17. april). Fakta om kompensasjonsordningen. Hentet [10.04.2021] fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dep/fin/pressemeldinger/2020/kompensasjonsordning.no-apner-i-morgen/om-kompensasjonsordningen/id2698087/>

Regjeringen. (2021, 27. januar). Innfører de strengeste innreisereglene i Norge siden mars 2020 (Pressemelding). Hentet [24.04.2021] fra:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innforer-de-strengeste-innreisereglene-til-norge-siden-mars-2020/id2830390/>

Rommetvedt, H., Thesen, G., Christiansen, P.M., Nørgaard, A.S. (2013). Coping With Corporatism in Decline and the Revival of Parliament: Interest Group Lobbyism in Denmark and Norway, 1980-2005. *Comparative Political Studies*, 46(4), 457-485.

<https://doi.org/10.1177/0010414012453712>

Rommetvedt, H. (2017a). *Politikkens allmenngjøring* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Rommetvedt, H. (2017b). Scandinavian corporatism in decline. I: O. Knutsen (red.), *The Nordic models in political science: challenged, but still viable?* (s. 171-192). Bergen: Fagbokforlaget.

Sabatier, P.A. (Red.) (2007). *Theories of the policy process*. Boulder: Westview Press.

Søgnen, R. (1995). *Den korporative kanal i forskningspolitikken: en drøfting av interesseorganisasjoners deltakelse og innflytelse i norsk forskning* (10/95). Oslo:

Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning. Hentet [17.03.2021] fra:

<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/2602881>

Thorsen, D.E (sist oppdatert: 2021, 03. mars). Pluralisme (politikk). Hentet [17.04.2021] fra: https://snl.no/pluralisme_-_politikk

Vedlegg I: Oversikt over dokumenter

Dokumenter hentet fra danskindustri.dk:

- Dansk Industri. (2020, 13. mars). DI: Grænserne lukkes – men virksomheder må og skal holde hjulene i gang. Hentet fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/3/di-danmark-er-aben-for-forretning/>
- Dansk Industri. (2020, 18. mars). DI hilser milliardhjælp til corona-ramte virksomheder varmt velkommen. Hentet fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/3/sandahl-milliardhjelp-sikrer-tusindvis-af-nodstedte-virksomheder/>
- Dansk Industri. (2020, 19. mars). DI: Aftale er Danmarkshistoriens største sikkerhedsnet under vores samfund. Hentet fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/3/di-aftale-er-danmarkshistoriens-storste-sikkerhedsnet-under-vores-samfund/>
- Dansk Industri. (2020, 24. april). DI: Vigtigt med forsvarlig løsning for pendlere og udenlandske medarbejdere. Hentet fra: <https://www.danskindustri.dk/di-business/arkiv/nyheder/2020/4/di-vigtigt-med-forsvarlig-losning-for-pendlere-og-udenlandske-medarbejdere/>

Dokumenter hentet fra regeringen.dk:

- Regeringen. (2020, 13. mars). Udenrigsministeren: Hvis du er i udlandet, så kom hjem. Hentet fra: <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/udenrigsministeriet-fraaraader-alle-ikke-noedvendige-rejser-i-hele-verden/>
- Regeringen. (2020, 19. mars). Enigt Folketing bag økonomisk hjælpepakke. Hentet fra: <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/pressemedde-om-oekonomisk-hjaelpapakke/>

Dokumenter tilsendt fra NHO:

- NHO, Virke og Finans Norge. (2020, 25. mars). *Kompensasjonsordning – et reiskverk*. Kopi delt av Erik Lundeby (NHO). Mottatt 09. april 2021.
- NHO. (2021, januar). *Medlemsundersøkelse om covid-19*. Kopi delt av Sigurd Ur (NHO). Mottatt 13. januar 2021.
- NHO. (2021, 03. februar). *Gjenåpning av grenser*. Kopi delt av Erik Lundeby (NHO). Mottatt 09. april 2021.

Dokumenter hentet fra regjeringen.no

- Regjeringen. (2020, 27. mars). Vil dekke faste kostnader for å redde arbeidsplasser (Pressemelding). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vil-dekke-faste-kostnader-for-a-redde-arbeidsplasser/id2695340/>
- Regjeringen. (2020, 27. mars). Finansministerens innledning på pressekonferanse om kompensasjonsordning til bedrifter. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/finansministerens-innledning-pa-pressekonferanse-om-kompensasjonsordning-til-bedrifter/id2695344/>
- Regjeringen. (2020, 02. april). Finansministerens innledning på pressekonferanse om kompensasjonsordning til bedrifter. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/finansministerens-innledning-pa-pressekonferanse-om-kompensasjonsordning-til-bedrifter2/id2696401/>
- Regjeringen. (2020, 17. april). Fakta om kompensasjonsordningen. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dep/fin/pressemeldinger/2020/kompensasjon-sordning.no-apner-i-morgen/om-kompensasjonsordningen/id2698087/>
- Regjeringen. (2021, 27. januar). Innfører de strengeste innreisereglene i Norge siden mars 2020 (Pressemelding). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innforer-de-strengeste-innreisereglene-til-norge-siden-mars-2020/id2830390/>